

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GRAFİK ANASANAT DALI

TİPOGRAFİK FORM VE İÇERİK AÇISINDAN
AJİTASYON, MANİPÜLASYON, PROPAGANDA

Sanatta Yeterlik Tezi

Mehmet Ali Müstecaplıoğlu

İstanbul – 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GRAFİK ANASANAT DALI

TİPOGRAFİK FORM VE İÇERİK AÇISINDAN
AJİTASYON, MANİPÜLASYON, PROPAGANDA

Sanatta Yeterlik Tezi

Mehmet Ali Müstecaplıoğlu

Prof. Nazan Erkmen

İstanbul – 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

SANATTA YETERLİK TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **Mehmet Ali MÜSTECAPLIOĞLU**

Anasanat Dalı : **Grafik**

Tezin Adı : **TİPOGRAFİK FORM VE İÇERİK AÇISINDAN AJİTASYON, MANİPÜLASYON, PROPAKANDA**

04/07/2014 tarihinde yapılan savunma sınavında başarılı bulunan tez; kapsam, nitelik ve şekil yönünden **Sanatta Yeterlik** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Kurumu	İmza
Prof.Nazan ERKMEN	Doğuş Üniversitesi	
Asıl Jüri Üyeleri		
Prof.İnci Deniz ILGIN	M.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi	
Prof.Abdullah TAŞÇI	Doğuş Üniversitesi	
Yrd.Doç.Emin KOÇ	M.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi	
Yrd.Doç.Irmak AKÇADOĞAN	Doğuş Üniversitesi	
Yedek Jüri Üyeleri		
Prof.Meltem ETİ PROTO	M.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi	
Doç.Gülbüz Doğan EKŞİOĞLU	M.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi	
Prof.Dr.Funda GÜN	Doğuş Üniversitesi	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü yönetim Kurulu'nun 03/09/2014 tarih ve 2014/XV-2 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof.Nilüfer ERGİN DOĞRUER

Müdür

Doç. Selim Arslan
Müdür Vekili

ÖZET, PROBLEM,

Yazının ve bir işaretler dizgesinin keşfinden bu yana insanlığın başlıca amaçlarından biri iletişim olmuştur. İletişim, bir bilgiyi, anlamı, saklamak, aktarmak, paylaşmaktır. Grafik Tasarımcının, tasarladığı işaretlerin, sembollerin, kodların piktogramların görevi, tasarlayanın veya sözü söyleyenin “keşfettiğini” anlaşılır hale getirmek; yalın, sade bir yazımsal tasarım (Tipografi) anlayışı ile aktarmaktır.

Bu çalışmanın amacı bu süreç sırasında iletilmek istenen bilginin, değişim sürecinin araştırılması ve incelenmesidir. Bu araştırma aynı zamanda, neyin, nasıl yapılacağını tarifleyen, anlamlara, bilgilere kendince şekil veren, bu bilgileri tasnifleyip eleyen, tasarımcıların, tasarım sürecindeki seçim ve yöntemleri, bilgiyi güdümlene biçimleri de irdelemektedir.

Aşağıdaki çizelgede, önce, doğal bir yol izleyen bilgi akışı ve sonrasında güdümlenmiş bilginin izlediği süreç ve ilişkiler gösterilmiştir.

Doğal süreç;

1.	2.	3.
Bilgi ve	İşaret ve	Bilgilenmiş Toplum
Anlam üretme	Sembol Yaratan	

Manipüle (güdümlenmiş) edilmiş süreç;

1.	2.	3.	4.
Bilgi ve	Güdümlleyen,	İşaret ve	Güdümlenmiş
Anlam üretme	(Manipüle eden)	Sembol Yaratan	Toplum

Manipüle edilmiş süreç, çalışmada dört bölümde incelenmiştir. İlk bölümü kavramların tanımlanmasına, ikinci bölüm bu kavramların toplum ve birey üzerindeki etkisine, üçüncü bölüm örneklerle, dördüncü ve beşinci bölüm ise sonuçlara ayrılmıştır. Araştırma, tasarımcının yarattığı imajların yanısıra tasarımda

metnin önemini de vurgulanarak tamamlanmıştır.

Anahtar kelimeler, ajitasyon, manipölasyon, güdüleme, yönlendirme, propaganda, grafik güdüleme, grafik ajitasyon, politik grafik, yozlaşma ve sıradanlık'tır.

SUMMARY,

From the discovery of letters and set of signs, the motivation and aim of humanity has been to communicate. Communication keeps, transmits and shares the knowledge and significance. The mission of overall signs (abc or alphabet), symbols, and codes (pictogram) designed by a graphic designer is abovementioned, more explicitly, making clear of the “invention/idea” of the narrator/creator through a simple and clean typographical approach. The purpose of this study is to examine how and in what ways the information delivered throughout this process alters. The study also scrutinizes the interaction amongst decision makers who defines the extent of the given task, molds the meaning and sorts and classifies the knowledge before reaching the target. The graph below firstly, shows the natural flow of the information and secondly, the process and interaction of the manipulated information.

Natural processes

1.	2.	3.
Knowledge and Significance Maker	Sign and Symbol Maker	Enlightened Society/Community

Unnatural, manipulated processes

1.	2.	3.	4
Knowledge and Significance Maker	Manipulator	Sign and Symbol Maker	Manipulated Society/Community

The abovementioned process is analyzed under four sections. First section defines concepts; second section examines emerging influences of these concepts on society and individuals; third section analyzes paradigms and finally forth and fifth sections are designated for conclusion.

Keywords: Agitation, manipulation, channeling, propaganda, graphic manipulation, graphic agitation, political graphic, deterioration, commonness.

ÖNSÖZ

Yazımsal Tasarımın (tipografi) önemi yıllar içinde hiç değişmedi. Bununla birlikte kullanım amacı bir çok kez değişim gösterdi. Yazımsal tasarımın ajite ve manipüle edici propaganda aracı olarak etkileri, toplumda pozitif değişimlere, bazende toplum seviyesinde nitelik açısından olumsuz yönlendirmelere neden oldu. Basit ve yalın, sıradan bir bilgilendirmenin (özdeyiş, atasözü, ritüel vb.) tasarımcı katkısı ile toplumu nasıl güdümleyip ve yönlendirebildiği görülmektedir. Bu bilginin aktarılmasında tasarımın da etkisi son derece önem taşımaktadır.

Bu araştırmada irdelenen konular ulusal ölçekte sınırlandırılmış ve konunun Türk insanı ve toplumu üzerindeki etkileri örneklerle analiz edilmiştir. Bu bağlamda, çalışma, Türkiye ve Türk toplumunun Cumhuriyetin kurulduğu dönemden itibaren önemli süreçlerde geçirdiği evrelere, yazımsal tasarım bağlamında tanıklık etmek, irdelemek ve işaret etmeyi amaçlamıştır.

Çalışmayı sonuçlandırmamda, görüşleri ile katkıda bulunan değerli hocam ve 2006-2012 dönemi, Dekanımız Sayın Prof. Nazan Erkmene, desteğini esirgemeyen Sayın Dekanımız Prof. Dr. İnci Deniz Ilgın'a, olumlu eleştirileri ile beni yönlendiren çalışma arkadaşım Yrd. Doç. Emin Koç'a teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

İstanbul, 2014

Öğr. Gör. Mehmet Ali Müstecaplıoğlu

ÖZET		i
SUMMARY		iii
ÖNSÖZ		iv
İÇİNDEKİLER		v
GİRİŞ		vii

1. BÖLÜM

TANIM, İÇERİK VE KAPSAM	1
1.1. Agitpro (Ajitasyon ve Propaganda)	1
1.1.1. Ajitasyon	1
1.1.2. Propaganda	1
1.2. Manipülasyon,	8
1.3. Güdümleme Sözlüğü	8
1.4. Başlangıç	10
1.5. Kendi kelimelerine sahip olma (Yöntem)	13
1.6. Sıfır Noktası	14

2. BÖLÜM

2.1. Manüpüladium, Güdümleme	15
2.2. Nasıl Güdümленiriz	15
2.3. Manipülasyon, Güdümленebilir Gerçek	17
2.4. Kendiliğindenlik	20
2.5. Tesadüf, Raslantı	22
2.6. Bireyin Algısı	24

3. BÖLÜM

RESİM Mİ? YAZI'DIR.	29
---------------------	----

3.1.	Yazımsal Tasarım Açısından Göstergeler	29
3.2.	Yazının Demokratikleşmesi	34
3.3.	Görünür Olanın Kışkırtıcılığı	40
3.4.	İşaret Edilen, Görünür Kılınandır,	43
3.5.	Sınırları Çizilmiş Güdümlü Bilginin Görünür Kılınması	44
3.5.1	Yazımsal Tasarım Biçemi, Mustafa Kemal Atatürk Önermesi	44
3.6.	Güdümlenmiş Yaşam Görünürleri	49
3.7.	Güdümlü Kadercilik ve Yazımsal Kader	50
3.8.	İktidar ve Muhalefet, Tasarımcı ABC'si	54
4.	BÖLÜM	
	TÜRKİYE CUMHURİYETİ GÖSTERGELERİ,	59
4.1.	Yeni Bir Cumhuriyet Önermesi “Köy Enstitüleri”	59
4.2.	Batı’da Türk Göstergeleri, “The Cincinnati Kid”	69
5.	BÖLÜM	
5.1.	Sıradanlaştırma, yozlaşma ve güdümlenme önerileri	77
5.2.	Dışına Çıkmak	80
5.3.	“Güdümlü oda” önermesi	81
5.4.	Görünür Geleceğin Güdümlenmeleri	82
5.5.	Askeri Darbeler ve Ajitasyon, Propaganda, Güdümlenme	83
5.6.	Son Önerme	89
	SONUÇ	101
	KAYNAKÇA	103
	RESİM LİSTESİ	105
	EKLER	109